

Юрій ГРОМИК

**ФРАЗЕОЛОГІЗМИ СЕРЕДНЬОПОЛІСЬКОЇ ГОВІРКИ
СЕЛА ЛИПНО КІВЕРЦІВСЬКОГО РАЙОНУ
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Абу́ луза́ – чурту́ знайду́ц:а.

Абу́ ру́к'і, то на́йдиц:а му́к'і.

Ба́ба базарна́я ‘занадто балакуча жінка’.

Ба́ба з во́за – ко́н'ам ле́кший.

Ба́ба, йак жа́ба, – у го́втар на го́дна ступа́т’.

Бага́ти, йак Радз’і́в’і́л ‘дуже заможний’.

Бага́том чорт і дите́й кулі́ше.

Ба́чили го́чи, шо купл’а́ли, – йі́жте, к’еб ви пувил’а́зили.

Бида́ ни пу л’і́си, да пу л’у́д’ах хо́дит’.

Биду́ ни шука́й – сама́ на́йде.

Биз двуката́ ни бу́де й сва́та.

Биз йі́дно жу́да йа́рмарок вб’і́диц:а.

Бик у ста́ди приві́к, то вже й рика́йе.

Бир’езу́вей ка́ши пукуштува́т’ ‘про покарання’.

Бириже́но і Бог бириже́.

Бирис’а́нс’к’і купи́ц’і ‘невеличкі копички сіна’ (жителі сусіднього с. Берестяни сіно у великі купиці не згрібають).

Бис пра́ци ни бу́де і в с...

Бит’ і то́но слуха́т’, чи ді́ше.

Бй́бли му́х’і ‘сніг’.

Бог ві́шк’і стра́сайе ‘сніг пізно навесні’.

Бог дав, Бог забра́в ‘про смерть немовляти’.

Поліські животоки

Бог дав нич л’у́д’ам на сон, а
ничис’а́ку на рубо́ту.

Бог зму́чів, Бог і ві́сушит’ ‘про

сіно, яке несподівано намокло під дощем’.

Бог ни дит’а – дурно́ ни пуслу́хайе.

Бог ро́дит’ на вс’а́ко до́лу.

Бог сутву́рив три зла: чо́рта, ба́бу і кузла́.

Бо́же, твуйа́ во́ла ‘несповна розуму’.

Бо́мкнут’, йак куз’о́л у во́ду ‘сказати щось недоречне’.

Брат сиб’і́ рад.

Брих’о́йу за́йдиш далéко, да наза́д ни ве́рнися.

Був у млин’і́ дей гуд:а́в «Дубри́дин’» свин’і́ ‘про того, хто не вітається’.

Бу́де вс’ім го́лим пу́за па́зухуйу ‘про малу кількість чо́гось’.

Бу́дут’ з йіго́ л’у́де, йак му́х’і́ ни заг’і́дат’.

Буйа́ц:а, йак турі́шн’о му́розу.

Буй’у́шче – нипука́йушче ‘про поло́ги: жі́нки боя́ться, але наро́джують’.

Бу́лі пані́ – ну́сїли суручк’і́ да штані́, пришо́в сув’е́т – спі́на пуба́чила св’ет.

Бу́ло б сказа́но – забу́ц:а ни до́вго.

Бу́ло да загу́ло.

Бу́ло Са́ви ни са́вит’, Варва́ри ни варва́рит’, Гандро́си ни гандро́сит’, а куде́лу кундро́сит’.

Бул’у́шче – нипука́йушче ‘про поло́ги’.

Бул’ш не́мучи, йак по́мучи.

Варва́ра зава́рит’, Мико́ла загу́дїт’.

Варва́ра но́чи ввурва́ла, га дн’а притучі́ла.

Вбуйт́і́ і́ Крим, і́ Рим.

Вбирі́у́ й Пин’ка́, то бе за Зин’ка́.

Ввидин’ :е́ с’ват навиде́.

Вгї́син’ же́ниц:а бидн’а́к, навис’н’і́ – ба́гатїр, а зимо́йу – сири́дн’а́к.

В гус’т’а́х до́бре, вдо́ма лу́ч:ий.

В гуча́х ‘при сме́ртї’.

В дит’а́ти па́лчик забу́літ’, а в ма́тири – се́рце.

В до́бру по́ру сказа́т’, а в ни́добру – пумувча́т’.

В жі́нк’і́ во́лос до́вг’і́, да ро́зум куро́тк’і́.

Вза́т’ жі́нку на ве́ксил’ ‘одружитися з жі́нкою, в яко́ї є позашлю́бна дитина’.

В злѳсти нимá милѳсти.
Вѳлиз кит на сáло дей кричѳт': мáло.
Вилик'ѳ гаж ду нѳба, да ни так'ѳ ѳак трѳба.
Вѳлисти бѳком 'погано закѳнчитися'.
Вѳлисти на кут'áчийа вѳшк'и 'зѳстаритися'.
Вѳпустит' з вѳду 'забутися'.
Вѳрачивса, ѳак барáн на нувѳйа вурѳта.
Вѳрват' з живѳм 'вѳдѳрвати гудзик зѳ шматком тканини'.
Вѳрват' з мн'áсом 'вѳдѳрвати гудзик зѳ шматком тканини'.
Вѳсмуктат' с пáлца 'вѳгадати'.
Виснá – гулуднá.
В'ѳд'ма мáсло кулѳтит' 'про дощ у сонячну погоду'.
В ко дитк'ѳ, в то ѳагудк'ѳ.
В ко дѳчок с'ѳм, в то дѳл'а вс'ѳм.
Вкрáд'ани кусѳк в гѳрли дирѳ.
Вкружѳли, ѳак цигáни мн'ѳс'áца.
В курѳви мулукѳ на ѳазѳци.
Вѳзом ѳѳхат' 'плакати'.
В пáлк'ѳ вбрáц:а 'стати нѳ вѳд кого незалежним'.
Впáсти з дѳба 'втратити здоровий глузд'.
Впáсти с пѳчи 'народити позашлюбну дитину'.
В пичинкáх сид'ѳт' 'набриднути'.
В пѳáтах закулѳло 'про переляк'.
Врудѳла, да ни близáла 'про дитину, яка завдаѳ батькам чимало клопотѳв'.
Врудѳса да вдáйса 'про дитину, яка завдаѳ батькам чимало клопотѳв'.
В рудѳ ни биз вѳрудка.
В свин'áчи гѳлос 'дуже пѳзно'.
Вс'ѳ ми вмрем, да ни вс'ѳ дрáзу.
В свуйѳѳ халѳпци дѳбре ѳ дѳпци.
Встáн'те, д'áче, хай с'áде смирд'áче.
Встáтн'а пáша 'смерть'.
Встáвса чѳсти ѳ прѳсти 'залишився без нѳчого'.
В субáк'и на шѳйѳ кубасá ни вбарѳц:а.
В сус'ѳд'áх грушка-минѳшка.
В тибѳ "зáра", ѳак пáнск'ѳ "зачѳкай".

В т́ухом було́ти чурту́ во́д'ац:а.
Вуді́т' за но́са 'обманювати'.
Габі́ ці́гана в ха́ту, то с ха́ти ни ві́приш.
Гаж го́чи вибира́йе 'щось дуже яскраве'.
Гил':а на́рббит' гнил':а.
Гу́рко йі́сти, шко́да к'і́дат'.
Г'індик ду́мав дей в суп пупа́в.
Г'інді́к ду́мав дей здох.
Глуха́, йак Вдра́.
Глуха́ сук'і́ра 'тупа сокира'.
Глух'е́ йак ни дучу́йе, то збрéше.
Го́ди да й по́ти 'аби тільки й того лиха'.
Го́ли йак гил', а го́стри йак бру́тва.
Го́ра ни наказа́ц:а 'гріх нарікати'.
Го́ре нико́ ни красі́т'.
Го́чи на ба́чат', душá ни булі́т'.
Гриму́ти да блі́скути 'сильна гроза'.
Гр'і́х ни в рот іде́, но з ро́та.
Гро́ши, шо во́ши: в рука́х ни вдéржиш.
Гуву́ріли бабу́ в турм'і́ три ро́к'і, а пуд турмо́йу – шис'т'.
Гувур'і́м да мувч'і́м 'хай крім нас ніхто не знае'.
Гуді́т', йак лих'е́й бул'а́чци 'комусь надто догоджати'.
Гуду́й дите́й – сийно́ скл'а́книш, йак Ксе́н'ка пуд ла́вкуйу.
Гуду́й, ма́ти, сі́на, то прибу́де сі́ла.
Гуду́т', йак пчо́ли в гу́лийу.
Гуле́ц ма́йе 'про відсутність чогось'.
Гурба́то муг'і́ла спра́вит'.
Гус'і́н':е со́нце йак ма́чущине се́рце: хоч і св'і́тит', да ни гр'і́йе.
Гла бл'і́з і́ру 'про людське око'.
Дав і сибі́й забра́в 'про того, хто показує дулю'.
Дай дитка́м во́л'у, пупадéш в ниво́л'у.
Дай ду́рн'у мн'а́ло, і те злама́йе.
Да́йте йі́сти! – Нима́ де с'і́сти.
Д'а́ку бо́гу за губи́д, шо найі́вса дарму́йд.
Даро́ваном кун'у́ в зу́би ни загла́дайт'.
Дат' в с... пе́рца 'відлупцювати'.
Дат' грі́мк'і́ 'відлупцювати'.

Д:ат' на с'ватуйа нігди 'не віддати ніколи'.
Дат' ружна руспечано 'нічого не дати з того, що було обіцяне'.
Де два брати, тамка тра дві хати.
Де двоє бйўц:а, трет'і ни мишайса.
Де дн'уйе, хай тамка нучуйе 'про покійника'.
Де ни пус'ій, тамка вродиц:а.
Де пумажиш, тамка вйїдиш.
Дерт'і гóлуву вйкший вбóрней.
Де рудíласа куза, там сулóдкайа луза.
Де тóнко, тамка рвец:а.
Дивйц:а, йак Л'ен'ин на буржугаз'ійу 'непривітно, злісно дивитися'.
Дит'а вчи, йак пупирок лйжка лижйт'.
Дит'а л'убй, шоб вуно ни знало.
Дитей гудйй, а сам турбй рихтйй.
Д'івка дóвжна бут' н'імка.
Д'іти, д'іти, де вас пуд'іти, в кучу загна́ти, йїсти не да́ти.
Дн'уват' і нучуват' 'постійно перебувай десь'.
Добре д'іло 'з цим не можна погодитися'.
Добре пйániци й капл'а.
Добре там, де нас нима́йе.
Добри бóршчик, да малейк'і гóршчик.
Добри ден'! – Мишк'і пирў! – Куда дурбóга? – Кури бг'іділи!
'про того, хто не дочувае'.
Дóвга п'існ'а 'про зволікання у якійсь справі'.
Дубра́ноч! – Забирай во́ши на́ноч! – Мин'і йїдна́, а тиб'і пувраднá!
Дувилóсо чирйаку́ на вйку́ 'про того, хто зрідка випивае'.
Ду вис'іл':а загóйц:а.
Ду Вшес'т'а ни стрижй гувечк'і, ду Микóли ни с'ій гречк'і.
Ду Гм'ітра д'івка х'ітра, а пу Гм'ітри хоч прйпик вйтри.
Дул'а ни цибу́л'а: в гóчи ни пиче́.
Ду мо бéрига йак ни г... припливё, то тр'їска.
Дурне́ д св'їта і д мйра.
Дурну́ пип, дурна́ ййгó й мóва.
Дурну́ субáка на свуй хвист брешё.
Дустат' кунц'і в млинц'і 'знайти вихід із безнадійної ситуації'.

Жа́ба ціцк'і дала́ 'про померлого'.
Жал' ваг'і ни ма́йе.
Же́н'ац:а ни на рик, а на ціли вйік.
Живе́, йак Ге́дрик на було́ти 'дуже бідно'.
Живемо́ ни гуру́ймо – хл'іба ни купу́ймо.
Живе́ – в за́дн'іцу пйáтами ни сту́кайе 'гріх нарікати на життя'.
Живе́, йак вош у кужу́си 'гріх нарікати на життя'.
Жу́нка ни біта – йак куса́ ни кле́пана.
Жу́нка ни чирв́ук – з нуг'і ни ск'іниш.
Жу́нку здерти́ 'поховати дружину'.
Зага́дала рубо́гти, йак Зо́с'а sweй ма́тири 'доручити комусь надто великий обсяг роботи'.
Загану́т' в Питру́вку ме́рзло 'забажати чо́гось неможливого'.
За гро́ши ба́т'ка ридн'о пруда́с'т'.
За гру́бу с'істи 'народити позашлюбну дитину'.
За гуну́чу зрубі́ли бу́чу.
За дурне́йу гулуво́йу дей нуга́м нима́ спукбо́йу.
Зазира́йе, йак вуро́на в кус'ц'ума́ху.
Зай́ачи пулу́дин' 'рештки обіду з поля, які віддавали дітям як подарунок від зайця'.
За йидно́ біто де́сит' нибіти́х дайу́т'.
За кавáлок к'ішк'і с'ім к'іло́митрив п'ішк'і.
Закру́й пел'ку на пите́л'ку, напишу́: рив'ізи́я.
За кун'а́, за вула́, габу́ вдо́ма ни була́.
Зан'іткац:а в дубо́ву шку́ру 'категорично щось заперечити'.
Запро́с'ува́т', йак муро́за ду кут'і 'неширо запрошувати'.
Зарика́ласа свин':а́ г... ни йісти, а йак дупáласа, то й найі́ласа.
Засну́т', йак у ма́кувци 'про міцний сон'.
З'ат' шоб вз'ат'.
За ца́ра Ме́н'а, йак було́ л'уде́й жме́н'а.
З Бо́гом, Парáс'у, йакшо́ л'у́ди трапл'а́йуц:а.
Згада́ла ба́ба, йак д'івку́йу була́.
З го́лими рука́ми 'без подарунка'.
Згурба́т'іла, йак Ксе́н'ка.
З до́бро д́ива 'несподівано'.
Здра́стуйте, ни за́стуйте 'несподівано'.
Зийту́ на Ми́н'ку́в хвист 'звестися нанівець'.

Зі́рит', йак кит на пупо́ве са́ло.
З йак'е́й ра́ц'і́йі? 'чому б це рапто́м?'.
З йакó д́і́ва? 'чому б це рапто́м?'.
З йе́йу пусва́риц:а, йак з гу́ри ску́тиц:а.
Зйі́сц:а за ма́ліну 'про що́сь смачне'.
З м'і́н':ем і пуку́л'і́н':ем 'вщент'.
Зна́йу бис пупа́, шо в ни́д'і́л'у с'ва́то.
З свин'і́ го́чи, з суба́к'і́ нату́ра 'про неприві́тну, неприє́мну,
заздрі́сну лю́дину'.
Зйи́ту на "н'е́т" 'звестися на́нівець'.
З йі́дно́го м'і́шка хл'і́б і лим'і́шка 'про не́статки'.
Злуд'і́йс'ка жу́лка.
Зна́йе кузи́ну пи́тел'ку, да й то ни все́йку.
З укрóпу зйі́сеш з ко́пу.
Зу свуйі́м харчо́м дóбре пуд курчо́м.
І ва́шим, і на́шим 'про лице́міра'.
І сам ни гам, і дру́гом ни дам.
І ти йатру́ви́ца, і йа йатру́ви́ца, муйа́ спудні́ца тибé ни буйі́ц:а.
Йа б йі́му дав би, к'е́б дугна́в би.
Йа́бличко д йа́блинк'і́ далéко ни за́кóтиц:а.
Йазикóм маха́й, а рука́м во́л'і́ ни дава́й.
Йака́ ма́мка, така́ й л'а́лка.
Йака́ ма́ту́с'а, така́ й ду́ц'у́с'а.
Йак б'і́дни пла́че, то ни́хто́ ни ба́чит'; йак ба́гати скр́ивиц:а, то
все́йк'і́ мир д́і́виц:а.
Йак бу́де на́пас'т', то Бог грóши да́с'т'.
Йак вгон' 'той, хто ле́гко дра́тується'.
Йак гуло́дни, зйі́сеш і хуло́дне.
Йак дайу́т', то би́ру, йак бйу́т', то втика́й.
Йак да́т', то да́т', йак вз'а́т', то вз'а́т'.
Йак до́вг'і́ в'і́к, то пумóже л'і́к.
Йак ду не́ба ра́чк'і́ 'ду́же дале́ко'.
Йак'е́ йі́хало, так'е́ зді́бало.
Йак за грóши, то вс'і́ ху́ро́ши.
Йак'і́ йі́де́ц, так'і́ рубо́тн'і́к.
Йак'і́ кин', так'і́ виз, йак'і́ йі́хав, так'е́ в'і́з.
Йак йе́ на жу́ти ружк'і́, то бу́дут' пи́ружк'і́.

Йак йес'т', то й дупи Ches'т', а йак тупо – тирпi, дупо.
Йак кит з мишею 'про тих, хто постійно разом'.
Йак кит наплакав 'дуже мало'.
Йак кит с субак'ію 'про тих, хто постійно конфліктує'.
Йак курка лiпийу 'нерозбiрливо'.
Йак курова здойана 'про людину, яка вештається без роботи'.
Йак курова ни заган'ана 'про людину, яка вештається без роботи'.
Йак мед, то й лiжк'ію.
Йак на зiвтре 'надто повiльно'.
Йак нима щчас'т'а на мулц'і, то ни бiде й на сирiватци.
Йак ни нагр'іе дух, то ни нагр'іе й кужух.
Йак ни стий, ни дивiса 'неспiдвано'.
Йак ни худiв муй бiт'ко ду цiрки, то ни худiв, а йак пушiв, то на гулувiй дiвiри прин'іс.
Йакi пiлца ни вр'іж, то булiт'.
Йак пiриц 'дуже сухий (найчастiше про сiно, солому)'.
Йак прiде к'ітайiц, то бе св'іта кунiц.
Йак пришло, так i пушло.
Йак сам прудасеш, то i з бiт'ком ни кiпиш.
Йак сирут'і жинiц:а, то й нич малi.
Йак с кузлi мулукi 'надто мало'.
Йак с кутi мулукi 'надто мало'.
Йак с'цул' ду нiба 'дуже далеко'.
Йак тра, то на рiвней дурiзи спутикнiса.
Йак тра, то тра.
Йак умiр бидн'ачiк, то пришiв пiанi д'ачiк, а йак вмер багатiр, то зуйшiвса всiйк'i мир.
Йак ут'ав 'дуже схожий на когось'.
Йа хоч рiжа, да с Парiжа, а ти, паскiда, откiда?
Йак хто хiче, так пу свуйiм бiт'ку i плаче.
Йак штик 'неодмiнно бути в певному мiсци'.
Йе л'уди, а йе л'удiс'ка.
Йиднi ни закрийе i дна 'жiнка без дiтей i чорниць небагато назбирає'.
Йиднiй бидi ни тра, да й тей ск'іл'ка йе.
Йиднiй м'іри 'постiнно'.

Йідне л'ичиш – друг'е кал'ичиш.
Йідне ни загойц:а – друг'е настройц:а.
Йіднім бигóm 'дуже швидко'.
Йїж йўшку з гриба́ми, диржі йазі́к за зуба́ми.
Йїж, пук'у́л рот св'їж.
Кажі́, Грі́цу, Бугуро́д'їцу, а йа́ бу́ду Бо́жи слова́.
Ка́жне стрéчне-пу́пирéчне.
Ка́чка – пра́чка.
К'еб ни йїла і ни спа́ла, то за мо́ре вже б пупа́ла.
К'еп то зна́т'е, шо в ку́ма пит'е, був би й дите́й забра́в.
Ки́лка вбйеш, ти́лка ви́диш.
Кин' на штиро́х нуга́х, да спутика́йц:а.
К'іва́йе гулуво́йу, йак кубі́ла в Спа́сувку.
К'іно́ биспла́тне 'щось надто кумедне'.
Клі́кав на дуро́зи, шоб ни був на пу́рози.
Книжк'і́ в су́мци, а вже хло́пци на ду́мци.
Книжк'і́ в су́мци – дивк'і́ на ду́мци.
Ко́л'ади на не́бо пуйї́хали 'про закінчення́ Різдвяних свят'.
Крича́т, йак на жуви́т 'надто голосно'.
Крича́т, йак на сво ба́т'ка 'надто голосно'.
Кров з но́са 'конче необхідно'.
Круті́, Марті́не, мо, ма́ти шо путк'і́не.
Кру́тит' с'в'ітом, йак ці́ган со́нцем.
Кубі́ла луша́ча – рубо́та смирд'а́ча.
Куда́ вуро́ни ни лит'і́т, то все га́дос'т' кл'ува́т'.
Куда́ кин' с купито́м, тудá й жа́ба с хвусто́м.
Куда́ нич, тудá й сон.
Кулі́ в це́ркву ни приду́, то все паск'і́ с'ва́т'ат'.
Кулі́ ни вмира́т, то ден' прупада́йе.
Кулусо́чок йак в кумара́ нусо́чок.
Кулусо́чок йак кумарі́в нусо́чок.
Кум – кум'і́, кума́ – свин'і́.
Кумар'і́ в ступку́ тувчу́т 'про комах, які́ перед дощем
збираються́ разом'.
Куму́с' рубі́ виго́ду, а сиб'і́ шко́ду.
Куму́ щча́с'т'е, куму́ ду́ла, куму́ йідна́, туму́ й дру́га.
Куп'і́лит' но́са 'виявляти́ своє невдоволення́'.

Курка галаганска 'про того, хто взув чоботи не на ту ногу'.
Курувам хвусті крутіт 'працювати різноробочим через відсутність освіти'.
Кутачи батко 'той, хто грається з котами'.
Кутача мати 'та, котра грається з котами'.
Кутачийа вішк'і 'піч'.
Кучирава Катиріна задивілас на Мартіна.
Ласи, йак кит на кубаси.
Ласи, йак кит на сало.
Ластувку зубйеш – довго ни пруживеш.
Ледбо тепли 'ледь живий'.
Лехко впасти – ваьжко встат'.
Ликс'ій – гувес с'ій.
Ліпінска свин'а да ни пу нашом хрочайе.
Ліпнут' ліпинуйу 'занадто нав'язливо пропонувати своє товариство'.
Лубі йак душу, трисі йак грушу.
Лубупітней Варварі носа дурвали.
Лу́де ни татарі: прупасти ни дадут'.
Лук'і – нимá хл'іба ни мук'і.
Лупіт' зуби 'реготати'.
Лупіт', йак Сідуруву кузу 'лупцювати'.
Лу́ти пукáже, йак дүти.
Лу́ти, шоб дүти.
Луч: дитей рудіт', чим в калгөзи рубіт'.
Луч: с х'ітрим два рáзи згубіт', чим з дүрним раз найті.
Майданска хадз'айка 'неохайна господиня (такими вважаються жительки сусіднього с.Майдан-Липненський)'.
Малі́йа д'іти – малі клопот, вилік'і́йа – вилік'і́.
Малі́йа д'іти спат' ни дайут', на вилик'і́йа жит'.
Мати вмере – батко вслєпне.
Мат' кугос' дес 'байдуже про когось'.
Ми йімó, худі, то й тиб'і пу мórди дамó.
Мимєцка титул'а 'щось незрозуміле, таке, що важко збагнути (від дитячої вимови словосполучення *німецька література*)'.
Мин'і гулува́ ни буліт' 'мені байдуже'.
Мн'іла гутуват', да ни мн'іла пудават'.

Мно́го, да дурно́го.
“Мо́же” ни пумо́же, а бу́диш жини́ц:а, то й “мо́же” пригуди́ц:а.
Мо́кри йак хлу́шч.
Мо́на Мускву́ пуба́чит’ ‘про шось кисле’.
Мо́на сук’іру вйішат’ ‘багато диму від цигарок’.
Мувчу́т’ йак мрук.
Му́йá хата – му́йá пра́вда.
Муж а жуна́ – йідна́ сатана́.
Муже́ жа́ба заплу́тац:а ‘про надто рідке полотно’.
Муро́з за шку́руу пушо́в ‘про переляк’.
Муро́з з гучу́ма ‘сильний мороз’.
Набра́ц:а ду свин’а́чо крі́ку ‘забагато випити’.
Набра́ц:а йак жа́ба му́лу ‘забагато випити’.
Навару́ла Ў́ц’а, шо ни йіс’т’ і ц’у́ц’а.
Навару́ли йаглу́ дей спат’ л’аглу́.
На вику́ йак на до́вг’ей ну́вци.
На вкра́д’аном кун’і дале́ко ни зайідиш.
На двур’і му́ро́з, пуд но́сом удлу́га.
На д’іти – нап..., тра сибé глид’іти.
Найі́вса – прусу́ Бо́га, шоп рус’і́вса.
Найі́д’ане гуло́дном ни пув’і́рит’.
Налу́віт’ руби́ ‘про мимовільне нічне сечовипускання у дітей’.
На Лу́к’і сн’ігу пуд ру́к’і.
Написа́ла писа́ка, шо ни пуйме́ й суба́ка.
Напл’ува́т’ в ка́шу ‘завдати образи’.
Напу́дит’ руби́ ‘про нічне нетримання сечі у дітей’.
Напумину́ кузі́ смерт’, то ціли ден’ блийа́т’ бу́де.
На пух’і́л’ане дёрво і ко́зи ска́чут’.
Наради́ц:а, йак сува́ ду спо́види ‘одягнутися надто розкішно, з
викликом’.
На ско́ру ру́ку ‘недбало, нашвидкуруч’.
На́с’ц’а гла Васи́л’а зда́с’ц’а.
На тиб’і́, нибо́же, ши мин’і ни го́же.
На той рик у с’у по́ру.
На чо́рни ден’ ‘про всяк випадок’.
Наш му́зіка-п... все́йк’е п’ірд’е рузду́в.
Ни би́ру Бо́га за бо́руду, бо з’ме тибé за с...

Ни бра́ц:а ни за хуло́дну во́ду ‘ні за що не братися’.
Ни буд’ парамаро́м в чуже́й це́ркви.
Ни вз’ала́ ни рад’у́жк’і, ни пил’у́шк’і ‘про невістку, яка прийшла
до свекрухи з малим приданим’.
Ни в тин, ни в вуро́та ‘ні те, ні се’.
Ни вчирну́т’ і ни вбилі́т’ ‘принципово мовчати, не зронити ані
слова’.
Ни гуз’, ни пител’ка ‘ні те, ні се’.
Ни гучі́ гуче́но йісти хлі́ба пиче́но.
Ни дава́т’ дихну́т’ ‘не давати спокою’.
Ни дай, Бо́же, с ха́ма па́на.
Ни дай никуда́ ‘несподівано’.
Ниде́ св’ічк’і ни пу́ста́виг’ да вбе́рне.
Ни дихне́, йак ни брихне́.
Ни ду то во́за рубе́л’.
Ни за субо́йу, ни пу́рид субо́йу.
Ни йіж су́ра – бу́де гулува́ су́ва.
Ни йіс т’ пан к’ісил’у́, бо ни ма́йе ло́жк’і.
Ни л’і́з’ пупире́д ба́т’ка в пе́кло.
Нима́ бу́л шей ка́ри, йак нима́ свей па́ри.
Нима́ гу́ршей ка́ри, йак нима́ свей па́ри.
Нима́ к’і́к’і, нима́ па́пи ‘нема чо́го їсти (з дитячо́го лексикону:
к’і́ка ‘сало’, па́па ‘хліб’)’.
Нима́ кунца́-кра́йу.
Нима́ ладу́ де ‘у якомусь неймові́рному місці’.
Нима́ ладу́ куда́ ‘в яке́сь неймові́рне місце’.
Нима́ ладу́ скі́л’ка ‘неймові́рна кі́лькість’.
Нима ладу́ шо ‘щось неймові́рне’.
Нима́ так’е́й ха́ти, нима́ тако́ до́му, щоб ни було́ гомо́ну.
Ниму́ йазу́к ‘худо́ба’.
Ни мишу́на, ни тра́хтор ‘ні те, ні се’.
Ни мо́ви, ни гло́ви ‘ні те, ні се’.
Ни муже́ відиржа́т’, йак канто́ра биз во́дк’і.
Ни на до́вго старі́ же́ниц:а: йак ни здур’і́є, то скру́тиц:а.
Ни при ду́ху на́шому ‘божеві́льний’.
Ни руді́са кра́сни, да шча́сни.
Ни св’ату́йа го́ршк’і л’і́пл’ат’.

Ни с'іло, ни впало – давай, бабо, сало.
Ніско в голувах 'гріх нарікати'.
Ни слуху, ни хуху.
Ни списат' на вул'вей шкури 'про надто велику кількість чогось'.
Ни спіц:а нивій'сци, йак р'ошчин на мн'ісци.
Ни стул', ни с'ц'ул' 'несподівано'.
Ни так шк'ода, йак нивиг'ода.
Ни ти п'ерви, ни ти встатн'і.
Ни чипай смирд'аче, то смирд'іт' ни б'уде.
Ни шт'ука дат', а скул' то брат'?
Н'ог'і йак гриндж'обли 'про криві ноги'.
Н'оסיц:а йак д'урин' з ст'упийу.
Н'оסיц:а йак к'урка з йайц'ем.
Н'осом крут'іт' 'висловлювати невдоволення'.
Нув'а нувин'а, шоб ни бул'іла ни гулув'а, ни спин'а 'коли вперше в цьому році щось їдять'.
Ой ма'мо, нас л'уде хвал'ат'! – Да с'о йак'і? – На ви мин'е, а йа вас.
От'о дит'а – пус'ват'іт' да дирж'ат' 'про дуже слухняну дитину'.
Па'ва павук'а вбр'ала, а сиб'е ни ввин'ула.
Пал'іц губ пал'іц ни ст'укнут' 'нічого не робити'.
П'ерша ж'інка д Б'ога, д'руга – д л'уд'ей, тр'ет'а – д нич'істо.
Пирив'ер, габ'і ни вмер 'з'істи що-небудь, аби не померти з голоду'.
Пист – кут'у пуд хвист.
П'йан'у йак б'ейла.
П'йан'у йак чип.
П'й'ате ч'іриз дис'ате.
П'й'атница – пух'атница (у п'ятницю ж'інки не пряли, а ходили на вечорниц'і).
Пли'ст'у плинт'уси 'пліткувати'.
Пл'ув'ат' да лув'іт' 'нічого не робити'.
П'озичку м'іши ни гриз'ут'.
П'ра'вда з'авший в г'ічи к'оле.
Пригр'іт' ч'орта за п'азух'ійу.
П'р'іде куз'а ду в'оза, да с'іна ни б'уде.

Призира́йц:а, йак слипе́ ду плóта.
Прима́цк'і хл'і́б суба́цк'і.
Приста́ло, йак вош ду кужу́ха.
Приту́ на рузбо́р шапо́к 'запізнитися на гостину'.
Приту́ пу л'уде́й 'запізнитися на гостину'.
Пришийкубилихвист.
Пришла́ Причу́ста – ста́ла трава́ ничу́ста.
Пришо́в Вирб'і́ч – кужу́ха тирб'і́ч.
Пришо́в ма́риц – ни зме́рзне ста́риц.
Пришо́в Спас – биру́ рукави́ци пры запа́с.
Пру ме́не, Симе́не.
Прусі́т' на мі́ли бик 'уклі́нно просити'.
Прушлú Гáнк'і, дей хулóдни ра́нк'і.
Пубі́т' го́ршк'і 'посваритися'.
Пубі́т' шкл'áнк'і 'впасти'.
Пув'і́сит' но́са 'розчаруватися, втратити надію'.
Пудивúса, жинúше, твуйá д'івка ни дúше (до того, хто роздратований).
Пудивúса на врóду, дей пита́й здурóв'я.
Пудивúса, чулувúйче, чугóс' пúввин' какар'і́че (до того, хто роздратований).
Пудубáйе, йак свин'і́ хаму́т.
Пу-жидúвс'к'і зрóбл'ане 'зроблене будь-як'.
Пузбирáт' кришк'і́ й виршк'і́ 'про когось достоту схожого'.
Пуй́ли, йак панú, на пук'і́дали, йак свúн':а.
Пуйту́ дудóми 'померти'.
Пуйту́ пу́за губулака́ми 'в обхі́д, не прямою дорогою'.
Пукúрне тил'áтко дв'і́ ма́тк'і́ с:е.
Пукрóва – зимá гутóва.
Пукуштува́т' шкл'áно́ бо́га 'почати випивати'.
Пупáв, йак жа́ба в було́то 'втрапив в ідеальне середовище'.
Пу-панс'к'éму зрубі́т' 'вишукано, зі смаком (зробити)'.
Пу Питр'і́ – пу типл'і́.
Пупу́, йак куту́, – найúвса, дей на пич'і́ сидúт'.
Пуспувн'áт' Х'і́минийа ку́ри, да вс'і́ ду ку́чи 'пригадати відразу все'.
Пушла́ ду дучк'і́ да віра́чила гучк'і́, дей наза́д.

Пушлї дурно пу смерт', то хоч наживеса.
Пушлї дурно мулиц:а, то вун лоба пубйе.
Радейк'і, шо дурнейк'і.
Р'їзва, йак мит'їлка 'жвава жінка'.
Р'їзви, йак мұха в смул'ї 'надто повільна жінка'.
Рубів, рубів да г... завиршів.
Рубота йде, кантора піше: два д'н'ї робиш – ден' запіше.
Руботи йак у гулоти 'надто багато роботи'.
Руботи ни пучати край 'надто багато роботи'.
Рудїнуйко, сход'са! (про якусь подїю в родині).
Рузбирайе, йак баран пузора 'нічого не розуміе'.
Руз'дз'авив рота, йак пен' за гурубйаами.
Рукामी зємл'у дуствават' 'згорбитися'.
Рук'і йак у вулун'с'ко злодїйа.
Руск'і Йїван 'радянська влада'.
Руск'і мн'їс'ац 'тривалий час'.
Рух йак у жїда за кумнирбм 'про надмірну жвавїсть, метушню'.
С'адаї, бабо, пудвизу! – Нимá чáсу, пубижу!
С'ак'і-гак'і хайби був, габу хл'їба руздубу.
Сам-їїдєн, йак пал'їц.
Сапóжн'їк завш биз чирвікив.
Св'єнто-пїєнто (про людину, яка часто мїняє думку з якогось
приводу).
Свикруха – ни рїдн'аїа мáти, ни дала зубей – ни мужє вибивáти.
Свин'áча мáти ни вмирайе, да здихáйе 'про неохайну
господиню'.
Свуйá симрáжка никóлий ни вáжка.
Свуйá халупка – ни змєрзне дупка.
Свуйá хáта – свуйá прáвда.
Свуйє йак ни заплаче, то хоч скрївиц:а.
Свуйє ни хвалї, чужє ни ган'.
Свуйу вїнку злужу на Марїнку.
Сидїт' прит'мбм, йак субáка над ризнєйу.
Сїнку! Вїсци свїнку!
Син муй, а рбзум в йїгб свуй.
Сїрид зимї л'бду ни вїпрусиш.
С'їм л'їт мак ни рудів, і гблуду ни булб.

С'ім пйáтниц на тїждин'.

С'їсти на слїнчик 'заспокоїтися (про корову-первістку, яка перестала битися при доїннї)'.
С'їсти с х'їруйу 'заспокоїтися'.
Скакáт' пичéно рáка 'пориватися до бїйки'.
Склáсти рúк'ї 'померти'.
Слúг'ї с-пуд лáви гла Улéга-руз' дз'áви.
Служít' за гурóдами 'вїдбувати вїськову службу дуже близько вїд дому'.
С'óд'н'а так'é с'váто, шо с'ім баб рузпйáто.
С'ой св'їт йак мáкув цв'їт: с'óд'н'а цвїтéш, взáвтре зувйáниш.
Спас'їбо! – Вилúк'ї рустú, пу гúши вс..., никóм и признáвйса!
Спас'їбо! – Йїж з хл'їбом!
Спас'їбо! – Пасú й нас зáймиш!
Спїлна но бул'áчка дóбра, ни рубóта.
С пирибóру вїбрав кривú Хвидóру.
Спїц:а, дей снїц:а.
См'їх биз причїни – прїзнак дурачїни.
Спóсубом бáт'ко штанú бг'їдúв.
Справл'áт' тиц'унú 'займатися усїякими дурницями'.
Спуминúла бáба, йак д'ївк'їйу булá.
Старé, малé – йїднáкуво.
Старú кин' бурузнú ни псуйé, да й глибóко ни вїгуре.
Стáрос'т' – ни рáдос'т', мóлдос'т' – дúрос'т'.
Стинúт' мїшачийа нóри 'ретельно все обшукати'.
Стрїжане – ни гóл'ане 'про вперту людину'.
Стуйáт' над душбóйу 'не давати комусь спокою'.
Субáци пуд хвист 'звести нанївець'.
Суvá ни привидé сукулá.
Сулóмн'ани вдувéц 'чоловїк, якого покинула дружина'.
Сурóк'ї кулóд'аза вбирнúли 'нема кому принести води'.
Сухá йак шкúнд'а.
С х'їтрим пувидéса – рóзуму набирéса, а з дурнїм і той згúбиш.
Так далéко, йак ду нéба рáчк'ї.
Та курóва рїка, шо ни дайé мл'їка.
Т'áхтї кутá за хвист 'зволїкати'.
Те в луг, те в плуг.

Ти йатрówka, йа йатрówka, в нас ни бóде в хáти тóлку.
Ти йігó христú, а вунó прóсиц:а: “В лóзи пустú”.
Ти йімú пупá, а вун тибíй пупад´у.
Ти йімú Бугувé, а вун тибíй чуртувé.
Тил´а ше ни врудúлусо, а цúган з дувбéшкуйу бйíгайе.
Ти сáми гóсти в ту сáму хáту.
Тúха вóда грéбл´у рве.
Тóно пишчáт´ ‘виявляти сильне бажання’.
Тóрба з дúстом ‘зневажливо про надто огрядну жінку’.
То шйíе, то пóре, а все ниткáм гóре.
Тиц´, пумилó, тут тибé ни булó.
Той ни дúрин´, кутрú звéц:а Йúрий.
Тра, йак л´óду ‘конче треба’.
Тристúса, йак жид на кубúли.
Трудна рáда ‘скрутне становище’.
Тут бижúт´, а тут лижúт´.
У гурт´і і кáша дóбре ййсц:а.
Уд Дирáжна ду Пустúйна Украйíна самустúйна.
Уд ййдно бéрига гудстáв, ду дрúго ни пристáв.
Уд квáсу хай дас´т´ Бог прикрáсу.
У л´удéй пóвна п´ич, і гурúт´, а в минé ййдне пул´íно, дей те ни хóче.
У мо бáт´ка вс´і д´іти дурнйíа.
У нáшо Давúда ни с..., ни вúда.
Ундикá глух´íх пувизлú, ййдно забúли.
У нивм´íло рúк´і ни бул´áт´.
У нид´íl´у кáл´а клúбу гуткусúли Васил´у гúбу.
У Пилúпувку день ду вб´ída.
У Спáсувку на л´удú рудéрса (так жартома жінка відповідає на питання про місце перебування чоловіка, від якого має позашлюбну дитину).
Хадз´áйка на вс´у гúбу.
Утклáд ни йде в лад: тклáд´ани тонó сир дóбри, ни рубóта.
Хай клинé да сиб´í глинé.
Хай суvá, габú с чужó силá.
Хвал´бú пóвни турбú.
Хвалú минé, гúбуйко!
Хвáтит´ вс´ім с´ватúm і нам гр´íшним.
Хвустóm бйíгат´ ‘ходити за кимось слéдом’.

Хл'їб а вудá дей нимá гулудá.
Хóдит', йак б'ус'ол пу булóти 'вештається без мети'.
Хóдит', йак душá биз т'їла 'вештається без мети'.
Хóдит', йак придáнка пу лáвци 'господарює, почуває себе надто впевнено в чужій хаті'.
Хоч вб'уха вар'ї 'нема чого їсти'.
Хоч у г'їчи пл'уй 'впертий'.
Хоч гóли худ'ї 'надто гаряче'.
Хоч кулк'ї на гулув'ї тиш'ї 'надто впертий'.
Хоч ни в'їжно, áлий вл'їжно.
Хоч п'ерцу, хоч л'їсту, хо субáчо др'їсту 'що хочеш, те й роби, а мені байдуже'.
Хоч пл'уй у г'їчи, кáже: дошч идé.
Хоч р'їпу с'їй 'брудні руки'.
Хоч самá л'аж 'нема чого їсти'.
Хóчу мулукá! – В'їсци бикá!
Хóчут' в стáрцах жит'ї з п'ерцом йїсти.
Хрест у вóду – пал'їнка на пудвóду (після Водохрещ'їв справляють заручини).
Хто вже журиц:а груд'їм'ї, то ни б'уде л'уд'їм'ї.
Хто дóвго хóдит', той сам сиб'ї шкóдит'.
Хто рáно встайé, том і Бог дайé.
Хто рóбит' на Ч'удо, б'уде мат' д'їво (Чудо – народне свято, котре припадає на 19 вересня. У цей день селяни не працюють, аби вберегтися від усякого лиха).
Хто спит' скрáйу – у Бóжуму рáйу, а хто в сирид'їнци – у пупóвей скр'їн'ци.
Хто спит', той п..., хто ни спит', той н'ухайе.
Худ'ї здурóв, кул'ї намулóв.
Худ'їт' сл'їдом за д'їдом 'ходити сл'їдом за кимось'.
Худóба – ним'ї йаз'їк, а й то плáче.
Хулуднó! – Вл'їз' у раднó! – Знов гарачé! – Вл'їз' у йайцé!
Хумá Сáвци р'їдн'ї Хвéдор.
Хурóши, йак свин'á в дошч.
Ц'éкл'їна кус' т'ўра 'щось об'їцяне, але не виконане'.
Ц'їган за плит вáлит', а сийнó хвáлит'.
Ц'їган кун'á куйé, то жáба й свуй'ї лáпу т'їче.
Цигáнс'к'ї пит.
Цирк на дрóт'ях 'надто кумедний випадок'.

Ча́сом з ква́сом, пуро́йу з вудо́йу.
Чи́йе б бурча́ло, а твуйе́ б мувча́ло.
Чи кин', чи кубі́ла, а йідна́ кума́нда бі́ла.
Чи кло́ч:е, чи во́вна, габу́ к'ішка по́вна.
Чи надо́вго старі́ жє́ниц:а?
Чи́риз лад то й сві́н':а ни йід'а́т'.
Чи́сти й прѠсти 'не винний'.
Чорт забра́в за старі́йа дувг'і́.
Чорт с'ім л'іт паруба́в, пуку́л' ду па́ри зубра́в.
Чорт с'ім пар пу́стулів ступта́в, по́кл'і ду кучи́ зубра́в.
Чув дзвин, да ни зна́йе, ску́л' вин.
Чуго́ зажу́ривса? Шо в ми́не груше́й ни́ма? Пужді́, ху́тко і в тибє́
ни бу́де.
Чужа́ бул'а́чка – л'у́д'ам ца́ц'ка.
Чуже́ дубро́ завш бо́ком ві́лизе.
Чужі́ми рука́ми до́бре жар загр'і́бат'.
Чулу́війк шо ступі́в, то все зугри́шів.
Чу́стуйе ну́сочок, шо зарі́йц:а в писо́чок.
Чутно́ ду канто́ри 'про надто гучний кри́к'.
Ше да́леко Гу́л':а, ві́жну жі́то і йа.
Ше той на св'і́т ни руді́вса, щоб вс'ім дугуді́в.
Ші́ла в ми́шку ни втайі́ш.
Шиле́п шча́с'т'е в ха́ту.
Шку́рка ві́чинк'і ни сто́йіт'.
Шо в твире́зо на вм'і́, то в пйа́но на йазі́ци.
Шо Га́н:а нажне́, то Палу́купа спа́лит'.
Шо згурі́т', то ни зугнийе́.
Шо к'і́юм, шо па́лк'і́ю.
Шо куму́, а ку́рци – прѠсо.
Шо л'і́том ну́го́йу, те зимо́йу руко́йу.
Шо на л'у́д'ах ни чу́тно, то на ми́н'і видно́.
Шо ни сту́пит', то збреше́.
Шоп ча́сом! 'я не збираю́ся це робити́'.
Шос' ви́лук'е́ в л'і́си здо́хло.
Шо стуруна́, то ну́вина.
Шо твѠ́е, то мо́йе.
Шо то за би́да, шо так пйе́ц:а ву́да? – Пужді́, ха́й-но ти наби́реса
би́ді, то напйе́са ву́ді.
Шука́т' вчура́шн'о дн'а.